

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

בלק - יביג תמוז

גליון מ (קפט)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלוש לבריאת

ת ו כ ן ה ע נ ל נ י ם

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

- ג ..... דנבואה הוא זכות לבניי
- ד ..... מתוך שלא לשמה בא לשמה נלמד מבלק (גליון)
- ה ..... חביתי כהן גדול הוה קרבן יחיד או כק"צ
- ו ..... חביתי כה"ג שמת אי הוה חיוב חדש
- ז ..... חביתי כה"ג שמת למה היורשין מביאין
- ז ..... עננים במדבר, וענני הכבוד

נ ג ל ה

- ח ..... קריאת שם לילד מאומץ
- יב ..... אמירת פסוק המתחיל ומסיים באותיות של שמו (גליון)
- יב ..... בדין המברך צריך להשמיע ברכתו לאזנו
- יג ..... אופני אונס שמותרים ליטל ממון חבירו להציל א"ע

ח ס י ד ו ת

- יד ..... איא לשום נכרא להכיר מהותו ית' (גליון)

ש י ח ו ת

- טו ..... בהטעם במה שעושים הברי"מ ביום השמיני דוקא
- טו ..... בהסדר של שלח אורך (משיח) ואחי"כ ואמיתך (אליהו)
- טו ..... שהיתושין שומרים על העיר
- טז ..... בצמצום שלא כפשוטו
- ..... אא"ל שיש חילוק בין עצם לבין תואר (וכמו"כ ביחס -
- יח ..... לצמצום שאינו כפשוטו)

ש ו נ ו ת

- כא ..... בהטעם שלא קבע ג' תמוז ליו"ט
- כא ..... הערה בתולדות כ"ק אדמו"ר מהורילייץ
- כב ..... מקורות ללוח היום יום

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש פי' בהעלותך ש.ז. מבאר בסופו, מדוע הרמב"ם מביא את יסוד הו' בנוגע לענין הנבואה ויסוד הז' נבואת משה רבינו, לפני היסודות בנוגע לתורה;

ומבאר שבענין הנבואה ישנם כמה ענינים, וענין הג' הוא ש"מסודי הדת [ניט (אזוי) דער קיום המייע "אליו תשמעו", נאר] "לידע" שהא-ל מנבא את בני האדם ואין הנבואה חלה אלא כו', אז דער אויבערשטער ווערט נתגלה "גילה סודו", ער איז "מנבא את בני האדם באופן של התאחדות אין דעם דעת הנביא... ביז צו דער שלימות בזה - נבואת משה רבינו... ונקשרה דעתו לצור עולמים..."

ועפ"ז איז מובן וואס די יסודות וועגן נבואה קומען גלייך בהמשך צו די יסודות (ועיקרים) וועגן מציאות השם (און בהמשך צום יסוד החמישי שהקב"ה לבדו ראוי לעבדו"), און אויך דאס וואס דער רמב"ם האט אריינגעשטעלט אין ספר היד אז דאס איז "מיסודי הדת" -

ווייל די ידיעה בזה, איז נוגע אין המשך צו ידיעת מציאות השם און זיין "גילה סודו" גלוי ופעולה גלוי אין וועלט. ע"כ.

מובן מהני"ל, דהטעם מדוע נבואה בכלל נחשב ליסוד, הוא משום שזהו המשך לידיעת מציאות השם, שהקב"ה ג"כ מתגלה ופועל באופן גלוי בעולם.

עפ"ז יש לבאר את הגמ' בסנהדרין יא, א שהביא בסעי' ב' - דיצא בת קול ואמרה ש"יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו השכינה כמשה רבינו אלא שאין דורו זכאי לכ"י, ונתנו חכמים את עיניהם בהלל הזקני".

דלכאורה אינו מובן: אם הלל הי' ראוי שתשרה עליו שכינה משום שהי' בו כל המעלות שדרוש מנביא (חכם, עניו וכו') אי"כ, מה בכך שדורו אינו זכאי, הרי לכאורה ענין זה לא מעלה ולא מוריד, מכיון שהוא ראוי לזה, הי' מן הראוי שתשרה עליו שכינה, אבל יומתק ביותר, 'ע"פ ביאור השיחה, כדלקמן.

דביאר בלקו"ש הני"ל, שאין ענין הנבואה רק הסתעפות והמשך מענין התורה, אלא הוא ענין שבא בהמשך לידיעת מציאות הא-ל, איך שנתגלה באופן גלוי בעולם, לכן בכדי שאמיתית המצאו יתגלה לבני"י ע"י נביא, הרי צריכים להיות ראויים לזה - "דור זכאי" - שיוכלו לקבל גילוי זה.

בסגנון אחר: ענין הנבואה, הוא לא רק ענין שבא בכדי

להוכיח ולהזהיר את בניי בעניני תומ"צ, אלא כשנביא מתנבא, זהו זכות לבניי, כי זוכים לענין של גלוי מהקב"ה, ולכן מובן שאע"פ שיש בדור, א' שראוי שתשרה עליו השכינה, בנדו"ד הלל, אבל אם דורו אינו ראוי (אינם כלים) לגלוי כזה מהקב"ה (שהוא ענין הנבואה), אז אין ענין הנבואה חלה.

וכמו שמביא רש"י מתו"כ בפירושו על דברים ב, טז (מצוין בהערה 64) - "ללמדך שאין השכינה שורה על הנביאים אלא בשביל ישראל", לכן מובן שיסוד הזה, שהוא בנוגע לענין הנבואה, מתקיים רק כשבניי במצב של "זכאי".

מיכאל לוזניק

- ישיבה גדולה ניו היורוען -

ב. בגליון כב (קעא) אות ג' השתדל הת' א.ל.ר. ליישב הצע"ק בלקו"ש ח"כ ע' 50 הערה 29 - וז"ל ההערה: וצע"ק, שהרי הענין ד'מתוך שלא לשמה בא לשמה" נלמד מקרבנות שהקריב בלק [והרי אצלו אין שייך לומר לכאור' שהייתוך" שלו הוא "לשמה"'] - כי זה גופא שעשה דבר טוב הוא רק מצד הניצוץ טוב שבו. ע"ש ביאורו.

אבל לכאורה צ"ע אם אפשר ליחס הניצוץ שבגה"ט להרע עצמו עד שיקרא "תוך" שלו. ועיין היטב לקו"ש חט"ו ע' 122 ההפרש בין בניי ואוה"ע, ושם ע' 127. וזהו נוסף למ"ש שם בעצמו שתירוצו אינו לפי' התוס', ע"ש.

ויש להעיר מס' חפץ ה' להוריות (י, סע"ב), וז"ל: שם גמרא לעולם וכו' שמתוך שלא לשמה וכו'. קשה מאי ראי' מיית' מבלק שהוא לא בא לשמה בעולם. אכן נראה דהכוונה היא דהב"ה נותן שכר למי שעושה מצוה שלא לשמה שיעשה מצוה לשמה והוא ע"ד ששכר מצוה מצוה וראי' מבלק. שהוא עשה מצוה שלא לשמה דהיינו שהקריב מ"ב קרבנות שלא לשם מצוה וריוה ה' בחלבם ודמם יצאת ממנו רות שיצא ממנה דוד שריוה ה' בשירות וכו' לשמה לשמו יתברך.

ולפי' זה, דזה גופא שיצאת ממנו רות שריוה ה' כו' לשמה כו' הוי ה"י (בא) לשמה" דבלק,

אולי אפשר לתרץ גם הצע"ק, כי מכיון שיצאת ממנו רות, הרי זה "תוך" שלו, עכ"פ בהעלם גדול, אבל לכאורה דוחק גדול ליחס רות לבלק באופן שתקרא "תוך" שלו (ועוד יותר מפ"י הת' הני"ל).

א' מאני"ש

- ברוקלין נ.י. -

ג. בלקו"ש פ' צו ש.ז. מביא פלוגתת ר' יהודא ור"ש בנוגע לחביתי כהן גדול, דאם מת כה"ג ולא מינו אחר תחתיו משל מי היתה קריבה, ר"ש אומר משל ציבור, ור"י אומר משל יורשין (מנחות נא, ב), ובגמ' שם מכאן דפליגי בדרשות דקראי, וממשין דמלשון המשנה "משל מי היתה קריבה" משמע דכשמת כה"ג אי"ז חיוב חדש של חביתי כה"ג, אלא הוא אותו החיוב שמקודם, ועפ"ז אפ"ל דפלוגתתם הוא בכלל בגדר הקרבן דחביתי כה"ג, דיש לחקור אם הוא לגמרי בגדר דקרבן יחיד, או שהם כעין קרבן ציבור, דבחינוך מסביר טעם של הקרבן "לפי שהכה"ג הוא השליח בין ישראל לאביהם שבשמים, כי הוא הנושא תפלה אלו בעדם וע"י תפלותיו ומעשה קרבנותיו מתכפרים הם, ולכן ראוי לאיש כזה להיות לו קרבן מיוחד תמיד כמו תמיד ציבור... ולמען זאת יועיל לו גלהס', ולפ"ז מובן דזהו ע"ד תמידי הצבור, אבל לפי טעמים אחרים משמע שהוא קשור רק עם הכה"ג בעצמו, וע"ד מ"ש האברבנאל כדי להכניס לפני ה' בענוה וכו', ולפ"ז אפשר לבאר דבזה פליגי ג"כ ר"ש ור"י דר"ש סב"ל משל ציבור, כי סב"ל דזהו ע"ד קרבן ציבור, אבל ר"י סב"ל דזהו קרבן יחיד, ולכן צ"ל מממון יורשים, ועי"ש בסעי' ג' שמכאן שם מ"ש הרמב"ם דמביאים היוורשים עבור כפרתו, כיון דפסק כר' יהודא, וזהו עבור כפרת הכה"ג, עי"ש בארוכה.

ולכאורה צריך להבין, דכיון דמבואר דהרמב"ם סב"ל דזהו קרבן יחיד עבור כפרת הכה"ג בעצמו, אי"כ איך זה מתאים למ"ש בהערה 11 דלשון הרמב"ם הוא "מיע להקריבן בכל יום", ובסהמ"צ מ"ע מ' כתב "שצוננו שיקריב כה"ג בכל יום תמיד", ולא כתב שנצטוה הכה"ג שיקריב וכיו"ב, עי"ש. דלכאורה כיון שהוא חיוב פרטי על הכה"ג (ע"ד סברת האברבנאל כו') אי"כ ה"ז צ"ל חיוב על הכה"ג?

ואולי אפשר לבאר זה עפ"י טעם החינוך הנ"ל, דממ"ש יוצא דעצם הקרבן הוא עבור הכה"ג בעצמו, אבל תכלית המכוון שבזה הוא טובת הציבור, כיון דעי"ז שיש לו קרבן עבורו, הרי זה מועיל לעבודתו בכלל לתועלת הציבור.

ואי"כ אפשר לומר דבזה גופא פליגי ר"ש ור"י, אם מביטים בעיקר על הבפועל, או על התוצאה (ע"ד המבואר בכמה מקומות בלקו"ש בהפלוגתא אם ההוה מכריע או העתיד, ראה בלקו"ש חייט פ' נחמו, וחט"ו פ' ויחי (ד) ועוד), דר"ש סב"ל דהעיקר הוא התכלית והתוצאה, וכיון דזהו בשביל הצבור, לכן סב"ל דהקרבן הוא כעין ק"צ, וסב"ל דמשל ציבור, אבל ר' יהודא סב"ל דהעיקר הוא הבפועל, וכיון דבפועל הוא עבור הכה"ג בעצמו, דזהו קרבן שלו, לכן ה"ז קרבן יחיד, ולכן סב"ל משל יורשין.

והרמב"ם פסק כר"י דמשל יורשין, וזהו מ"ש שמביאין עבור כפרתו, דזהו קרבן יחיד, אבל מ"מ זהו רק בנוגע לעצם

הקרבן, אבל מ"מ הציווי ע"ז הוא על הציבור, כיון דקרבן זה נוגע אליהם, שהשליח שלהם יפעול לטובתם וכו'.

ועפ"יז אולי אפשר לבאר ג"כ דבר' רבינו גרשום (מנחות נב, א, ד"ה ומלחא, המוכא בהערה 23) שכתב "כגון כ"ג שמת דאם היו היורשין מביאין בעבורן היו מביאין ולא בעבור עצמן", והנה ר"ג כתב דבריו לפי ר"ש על הא דא"ר אבהו שתי תקנות הוי דמה"ת משל ציבור, ותיקנו דליהוי משל יורשין משום דוחק לשכה, וכיון דחזי דקפשעי אוקמי' אדאורייתא, וע"ז כתב ר"ג דחבביתין איכא פשיעה כיון דמקריבין בעבור אביהן ולא עבור עצמן, ולכאורה צריך להכין דכיון דקאי לר"ש דסב"ל משל ציבור, נמצא דאפילו כשתיקנו דמשל יורשין ה"י זה באופן דמוסרו לציבור יפה (וראה אנציקלופדי' תלמודית כרך י"ב ע' תקנ"ב) וא"כ למה אומר דזהו כשביל אביהם, הלא זה כשביל הציבור? (וראה בס' תורת הקודש ח"א סי' מ"ח אות ד' שהקשה כן, ובשטמ"ק מנחות (מכון כנסת הראשונים) ח"א ע' 239).

אבל לפי הנ"ל אפ"ל דאתי שפיר דרבינו גרשום סב"ל דאפילו לפי ר"ש סו"ס הרי זה קרבן לכפרת הכה"ג בעצמו, אלא דמי' סב"ל דכיון דהתכלית שבזה הוא כשביל הציבור, לכן ה"ז כעין קרבן ציבור וכנ"ל, ועי' ג"כ בס' נר שמואל, (קדשים) סי' כ"ג שכתב עד"ז, ומכיא רא"י לזה מדהתקינו דלגיבי מירשין, לאחר דחזו דקא מידחקא לשכה, ולמה הטילו חיוב זה על היורשין טפי מאיניש אחריני, כיון דזה מוטל על הציבור, עי"ש. ולפי הנ"ל מובן כיון דעצם הקרבן הוא עבור הכה"ג עצמו. ועי' ג"כ בהגרי"ח על השי"ס ע' רנ"ב.

אלא דבכלל יל"ע דאם סב"ל לר"ש דזהו כעין ק"צ ולכן באה משל ציבור, אי"כ למה ה"ז דוקא כשמת כה"ג ולא גם בחייו.

(ב) במ"ש בהשיחה (באות א') דמלשון המשנה "משל מי היתה קריבה" משמע דאין זה חיוב חדש אחר המיתה אלא הוא אותו החיוב, יש להעיר בזה במ"ש ה.א.ב. של' בהפרדס (תשלי"ה חוברת ד' סי' כ"ב) בארוכה ותו"ד דהדין דאמרינן דאחר שמת צריכין היורשין או הציבור להביא אי"ז כדי להשלים החיוב של כה"ג שמת, דכאמת נסתלק ממנו החיוב משעה שמת, ואין זה חביתין של כה"ג, דהא חביתין שלו הם מחציתה כבוקר ומחציתה בערב. וחביתין שמביאין לאחר שמת, בין לר"י ובין לר"ש במתניתין שלמה היתה קריבה, רק הם בגדר כפרה, שכן דין התורה כה"ג שמת ולא מינו עוד אחר מחוייבים להביא בעבורו כפרה... והנה בדברי הרמב"ם שכתב "עבור כפרתו" דק שם בהל' כ"ב כשמת הכה"ג, ולא כתב זאת בהל' י"ח גבי מ"ע של חביתין שכה"ג צריך להביא בכל יום, משמע דדוקא מה שמביאין אחר מיתתו הוי כשביל כפרתו, אבל מה שהוא בעצמו מביא כל ימיו

א"י"ז בעבור כפרתו רק חובת היום, והסברא בזה דמה שמביאין לאחר שמת הוי בגדר כפרה... ובמחוסרי כפרה אין אנו צריכים דעתו, וא"כ גם הכא דאמרינן דמביאין החביתין משום קרבן כפרה משו"ה אין אנו צריכים דעת כה"ג שמת, דאם לא ה'י משום כפרה רק סתם קרבן חביתין של חובת היום לא היו יכולים להביא משום דצריכים דעתו, ולפ"י"ז מוכן מה שכתב הרמב"ם "מביאין הירושין עשרון שלם עכור כפרתו ועושין אותו חביתין" דלכאורה מה מלמדנו בהתיבות "ועושין אותו חביתין" הלא כל ההלכות שם מיירי בענין חביתין, ומשום זה נ"ל בכוננת דבריו אלו לומר שרק עושין אותו חביתין, אבל במציאות הם קרבן כפרה, עכתי"ד,

אבל לפי המבואר בהשיחה יוצא מפורש לא כן, וכמ"ש דמפשטות לשון המשנה משמע דאין זה קרבן חדש כלל כנ"ל, ולא קשה למה לא כתב הרמב"ם זה בהל' י"ח, כי כמבואר בהשיחה, דדוקא כאן בהל' כ"ב שכתב ירושין ולא בניו דוקא, נוגע לכאן טעם הדבר, דכיון דאין זה מצד הבנים בעצמם אלא משום כפרת האב, לכן אין הפרש בזה. ולכן גם בכנותיו שייך דין זה.

(ג) במ"ש באות ג' דדין זה הוא לאו דוקא בבניו זכרים שהם בגדר להביא מנחת חביתין, לא רק אם אחד מבניו ראוי להיות כהן גדול כו' אלא כל הירושין אפילו בנותיו, עיי"ש. אפשר לכאר זה עפ"י מ"ש בס' זכר יצחק סי' מ"ג דטעמו של ר' יהודא דהירושין מביאין היינו בשביל ירושת כהן, דבכה"ג יש בו דין ירושה מן התורה (כמ"ש בתו"כ פ' שמיני בפסוק ובנים לא היו להם עיי"ש) וכל שלא נתמנה אחר יש לו זכות המינוי ובשביל זה הזכות חייבתו תורה, עיי"ש, דלפי טעם זה נמצא דדין זה שייך רק בבניו שהם כהנים, ולהם יש זכות המינוי, וזה בא הרמב"ם לשלול דא"י"ז בשביל זכות המינוי אלא בשביל כפרת האב, ולכן שפיר שייך דין זה בכל הירושין.

(ד) במ"ש בהערה 23 דע"י"ז כתב ברבינו גרשום דכשהירושין מביאים ה"ז בשביל האב כו' לכאורה ל"י"ע קצת, דהרי בהשיחה כתב זה לפי שיטת ר' יהודא, דכן פסק הרמב"ם, אבל ברבינו גרשום כתב זה גם לפי סברת ר"יש (וכנ"ל באות א') וא"כ אין שייך להביא בזה דברי ר"ג? ואולי הכוונה היא רק לגוף הסברא, ולא לדמותו לגמרי,

(ה) בלקו"ש ח"י"ח פ' חוקת (ג) מבאר בארוכה שהיו לישראל כמדבר ב' מיני עננים, עננים שהיו מצד ההכרח, וענני הכבוד שבאו רק משום כבוד ולא משום ההכרח, ורק ענני הכבוד נסתלקו אחר מיתת אהרן, אבל לא שאר העננים, ובסעי' ד' מתרץ שם קושיית רא"ם דכיון דהיו ד' עננים מד' רוחות, וא' מלמעלה וא' מלמטה, א"כ ה'י צ"ל כן גם במצות סוכה, כיון שהם זכר

לענני הכבוד, והדין הוא דמספיק ב' דפנות וא' של טפח?
ומתרץ דלפי הני"ל מובן כיון דהזכר הוא רק לענני הכבוד ולא
לכל העננים עיי"ש בארוכה.

ויש להעיר בזה גי'כ ממי'ש בשו"ת ציץ אליעזר ח"ט בהקדמתו,
ועד"ז בחט"ו סי' ס"ד שמביא מיש הגר"א בשה"ש א' - ג' שכתב
ליישוב הקושיא מדוע עושים סוכות בתשרי ולא בניסן שהי'
תחילת היקף עננים, מפני שכשעשו ישראל את העגל נסתלקו
העננים ואז לא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן, ומשה ירד
ביוה"כ ולמחרתו הקהיל משה את העם וציוה על מלאכת המשכן,
וזה הי' בי"א בתשרי, וכתיב והעם הביאו בבוקר בבוקר עוד
ב' ימים, הרי י"ג בתשרי, ובי"ד בתשרי נטלו כל חכם לב ממשה
את הזהב במנין ובמשקל, ובט"ו התחילו לעשות ואז חזרו ענני
הכבוד, ולכך אנו עושים סוכות בט"ו בתשרי, ובציץ אליעזר
תמה עי"ז ממקרא מפורש בנחמ"י (ט', י"ח י"ט) שכתוב: "אף כי
עשו להם עגל מסכה ואמרו זה אלהיך אשר העלך ממצרים ויעשו
נאצות גדולות, ואתה כרחמיך הרבים לא עזבתם במדבר, את עמוד
הענין לא סר מעליהם ביומם להנחותם בהדרך ואת עמוד האש
בלילה וגו'", הרי שהכתוב מעיד מפורש שגם אחר שעשו את
העגל לא נסתלקו העננים מעליהם, והיא פליאה עצומה על הגר"א,
וממשיך שם לתרץ דענני הכבוד לחוד ועמוד הענין לחוד, ורק
עמוד הענין והאש הוא דלא סר מהם, אבל ענני כבוד נסתלקו מהם,
וסוכות עושים בשביל ענני הכבוד, עיי"ש בארוכה, וכי"ז מתאים
לפי המבואר בהשיחה בארוכה.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ כישיבה -

נ ג ל ה

ד. קריאת שם לילד מאומץ*

(א) כשמאמץ (אדאפטירען בלע"ז) ילד שנולד מנכרי,
מלין אותו אבל אין קורין לו בשם ישראל עד שיגדל ויהי'
ראוי' לטבול, דהיינו עד לערך בן ב' שנים ואז טובלין
אותו בפני בית דין וקורין לו שם ישראל (1).

(ב) אם יתביישו המגדלין (המאמצים) בזה שאין קורין לו
שם בשעת הברית, אזי יכולין לקרוא לו בשם בשעת הברית וידלג
תיבת "בישראל" דהיינו שיאמר ויקרא שמו פלוני בן פלוני,
ולא יאמר ויקרא שמו בישראל (2).

(ג) אם המאומץ היא נקבה אזי אין לקרוא לה שם אלא עד

איני דן כאן בעצם הדין של אימוץ ילדים אלא רק מה שנוגע
לשמות.

שתגדל קצת ותהי' ראוי' לטבילה ואז יקראו לה שם תיכף אחר טבילה, ואין לחכות עד יום הקריאה, כי בשעת הטבילה עדיף (3).

(ד) עוד עלינו לכרך בדין ילד מאומץ בנולד מישראל, על שם מי חותם ועל שם מי עולה לתורה, אחר אביו האמיתי או אחר מי שמגדלו (מאמצו), בזה יש כמה חילוקי דינים וכדלהלן:

כשקורין לו שם (בשעת הברית) לילד מאומץ שנולד מנכרי אין אומרים בן אברהם אביו כבשאר גרים, אלא קורין לו בשם בן מי שמגדלו (מאמצו) (4).

כשחותם המאומץ בשם בן מי שמגדלו השטר כשר, וכן להיפך כשהמאמץ כותב על המאומץ בנו כשר (5).

כשקורין אותו לעלות לתורה יש אומרים שיקראו לו בשם אביו המגדלו (6).

ויש אומרים שקורין לו בשם אביו האמיתי (7).

ויש אומרים שקורין לו בשם אביו המגדלו עם שם אביו האמיתי (8).

ויש מחלקין בכל זה וסב"ל דקורין להמאומץ בשם אביו המגדלו דוקא אם המגדלו אין לו בנים (9). אבל אם המגדלו (מאמצו) יש לו בנים יש בזה ב' דיעות יש אומרים שאפ"ה טוב לקרותו בשם אביו המגדלו (מאמצו) (10), ויש אומרים שבאופן כזה אין לקרותו בשם מי שמגדלו (11).

(ה) כשיש לו להמגדל בנים והמאומץ היא נקבה יכול לקרותה בשם בת (12).

(ו) כשיש להמגדל (מאמץ) בנו כשם ילד המאומץ אליבא דכולא עלמא אין לקרותו להמאומץ בשם בן (13).

(ז) כשיש להמאומץ הורים בחיים יש אומרים שאין להמאומץ לכנות את מי שמגדלו בשם אב (לכתחלה) (14).

סקורות וצינונים:

(1) עיין שו"ת אגרות משה (הרב משה פיינשטיין) חלק יו"ד סימן קס"א הובאו דבריו בספר חנוקת הגר (לר' משה שטיינברג) פרק ג', ועיין בקונטרס ויקרא שמו בישראל פרק ח'.

(2) שו"ת אגרות משה (הנ"ל), ועיין ג"כ בספר כורת הברית (להרב אליהו פוסק) ובעוד כמה ספרים דכשבת ישראל הוליד בן מנכרי, קורין לו שם אבל מדלגין על תיבת בישראל עי"ש.

(3) שו"ת אגרות משה (הנ"ל) הובאו דבריו בספר חוקת הגר (הנ"ל).

(4) שו"ת אגרות משה (הני"ל).

(5) עיין ברמ"א חושן משפט סוף סימן מ"ב בשם תשובת מיימוני סוף משפטים סימן מ"ח ועיין בשו"ת הרשב"א (ח"ד סי' קצ"ז) הובא דבריו בספר יסודי ישורון (להרב גדלי' פעלדער) ח"ב עמוד קפ"ט ואילך. ועיין במדרש רבה פר' תשא פ' מ"ו וז"ל: אמר להם הקב"ה הנחתם אבותיכם, אברהם יצחק ויעקב, ולי אתם קוראים אב, אמרו לו לך אנו מכירים כאב, משל ליתומה שהיא מתגדלת אצל אפוטרופוס, והי' אדם טוב ונאמן וגידלה ושמרה כראוי, בקש להשיאה עלה הלכלך לכתוב כתובה, אמר לה מה שמך, אמר פלונית, אמר לה ומה שם אביך התחילה שותקת אמר לה אפוטרופוס שלה למה את שותקת, אמר לו מפני שאיני יודעת לי אב אלא אותך, שהמגדל נקרא אב ולא המוליד עכ"ל, ועיין במאמרו של ר' יצחק קוסובסקי בקובץ תלפיות שנה ב' תש"ה - תש"ו שמביא רא"י מדברי המדרש האלו שלכתחלה כך צריך לכתוב בכתובה על שם המגדלו ואין חילוק באם יש להמגדל עוד בנים או לא עי"ש.

וכן יש להביא כאן מהאמורא "אבי" שכידוע (עיין יוחסין השלם ערך אבי) שכשאלו היתה מעוברת אתו, מת אביו וכשילדתו מתה אמו ולקחו רבה בר נחמני שהי' דודו (אחי אביו) לילד, ורבה בר נחמני קראו אביו שהוא ראשי תיבות: "אשר בך ירוחם יתום" אבל מצינו בחז"ל שהיו קוראין אותו בשם נחמני (עיין שבת לג, א, ע"ד, א, ועוד) והוא אביו הי' קורא לאמו המגדלתו בשם אב והי' מכבדה בכיבוד אם (עיין ברכות סב, א, שבת סו, א, קלג, א, קלד, א, עירובין כט, א, פסחים ק)

ועיין ג"כ בספר הלכות והליכות (מהרב מרדכי הכהן) במאמרו אימוץ ילדים לפי הלכה עמוד 158 ואילך ע"ש.

(6) עיין בשאלות ותשובות חתם סופר חלק אה"ע סימן ע"ו שאומר שכן חורג יעלה לתורה על שם בנו של מי שמגדלו

ועיין ג"כ בקובץ הפרדס שנת תש"י חוברת ניסן מאמרו של הרב יוסף תאומים שכן מצדד לומר. ועיין ג"כ בספר הלכות והליכות (הני"ל), אבל עיין בזה בהגהות בושם מרדכי על החתם סופר ובשו"ת העמק שאלה (חלק אה"ע) שמפקפק בדברי החת"ס הני"ל.

ולפי דעה זו מה יהי' הדין באם אביו האמיתי הוא כהן ואביו המגדלו הוא ישראל ע"ז אומר הרב מרדכי הכהן בספרו הלכות והליכות וז"ל: לכן נראים הדברים; שעד כאן לא אמרו שיקראוהו לתורה בשם האב המאמץ, אלא בשאין אביו הטבעי ידוע כלל לא למאומץ ולא לאחרים, אלא הוא מוחזק לכולא עלמא כבנו של המאמץ, במקרים כאלה אפשר וראוי לקרותו לתורה בשם אביו מאמץ, למען לא יבוש ולא יכלם אותו הכן ברכים, ומשום גדול כבוד הבריות נגעו בו עכ"ל.

ועיין ג"כ בשו"ת ממעמקים (מהרב אפרים אשרי) חלק ג'

סימן י"א שפסק ג"כ הכי שאין לקרותו בשם מי שמגדלו אלא בשם אביו האמיתי.

(7) עיין בשו"ת ממעמקים חלק ג' סימן י"א ועיין ג"כ

בקובץ חידושי תורה שיצא לאור ע"י איגוד הרבנים בשנת תשס"ז (ע' 47 - 32) שסב"ל ג"כ הכי הובא בספר יסודי ישורון ח"ב עמוד קצ"א.

(8) עיין במאמרו של הרב אלי' כ"ץ בקובץ הדרום חוברת

י' אלול תשי"ט ומביא דא"י מכלב בן יפונה שנקרא הקנזי ע"ש שה"י חורגו של קנז היינו שקורין אותו על שם אביו האמיתי בצירוף אביו המגדלו עי"ש.

(9) עיין בכה"ג חושן משפט סימן מ"ב, ועיין שו"ת חת"ס

אה"ע ח"א סימן ע"ו.

ועיין בשו"ת ציץ אליעזר (הרב אליעזר יהודא וולדינברג)

שמסיק הכי הובא דבריו בספר יסודי ישורון ח"ב הני"ל ובקובץ הפרדס שנה כ"ט חוברת ב' עי"ש.

(10) עיין באורים ותומים סימן מ"ב ובנתיבות המשפט שם,

ועיין בשו"ת ציץ אליעזר הני"ל הובא בספרים הני"ל.

(11) כנה"ג, יעב"ץ, והחתם סופר סב"ל הכי עיין בשו"ת

ציץ אליעזר הני"ל הובא ג"כ בספרים הני"ל.

(12) עיין בשו"ת ציץ אליעזר הני"ל (הובא ג"כ בספרים

הני"ל) דגם לפי שיטת הכנה"ג וכו' לישראל מעליא היא אבל אם יש להמאמץ בנות אין לקרות לה בשם בת לפי הכנה"ג עי"ש.

(13) עיין אורים ותומים סוף סי' מ"ב ובשו"ת ציץ אליעזר

הני"ל.

(14) עיין שו"ת ציץ אליעזר הני"ל ועיין בשו"ת יעב"ץ

ח"א סימן קס"ה שמסתפק במי שנדר מאביו כסתם אי הוי אביו האמיתי או מי שמגדלו ומסיק שם דאזלינן לחומרא לכל הצדדים עי"ש.

כדאי לציין מ"ש בהקדמה לספר מטהי משה מהרב משה

מפרעמסלא (תלמיד המהרש"ל) עמוד 10 ששם משפחתו ה"י "מית"

על כן נקרא בפי גאוני דורו "ר' משה איש חיל", מפני מה

נקרא שם משפחתו מ"ת, יש משערים שהם ראשי תיבות "מחזיקי

תורה" או "מרכיצי תורה" כמו שם משפחת "ז"יקי שהוא ר"ת

"זרע קדושים" או שם משפחת "ב"יקי שהוא ר"ת בני קדושים. ע"כ.

ואסיים כמה שמובא בשפת אמת פירוש עה"פ ואלה שמות

בני ישראל הבאים מצרימה. שכבר הקשו קמאי ובתראי על "הבאים"

לשון הוה, לכאורה הול"ל אשר באו לשון עבר, ע"ז פירוש

השפת אמת הבאים תמיד בכל דור ודור מצרימה כלומר בעת

צרותיהם של בני ישראל בכל גלות וגלות באים אלה "שמות" של השבטים ומגינים בזכותם שלא יטמא, ולא יתערבו כגוים, ע"כ,

הרב ישעי' זוסקא ווילהעלם
- ברוקלין נ.י. -

ה. העירני הר"ר חיים שי' ליברמן על מ"ש הרב י.ז.ו.ו. בהערות וביאורים גליון לט (קפח), במקור המנהג לומר פסוק המתחיל ומסיים באותיות שמו, מקיצור שלי"ה מאמר שכר ועונש, ומסיים "אבל אינו מזכיר שום דבר מענין לומר פסוק של שמו שלא ישכח".

אמנם בסוף הספר קיצור שלי"ה, בסדר שינוי השם, כותב כן בפירוש וז"ל: "הרשעים אינם יודעים שםם בקבר ומכין אותן מכות אכזריות, ומי שאומר בחייו כל יום פסוק א' המתחיל בתחילת אות משמו... סגולה שלא לשכוח שמו". עכ"ל.

אמנם כ"ז אינו העתק מהשלי"ה, אלא הוספת המלקט עצמו, ולאח"ז שם הביא את רשימת הפסוקים, וכותב שם בעצמו שהעתיק מהספר בן ציון, ולא מהספר שלי"ה.

עוד העיר על המובא בהערה הנ"ל ממכתב כ"ק אדמו"ר שלאטי"א (תשובות וביאורים סמ"ב) בפרש"י מיכה ו, ט, וכבר דן בזה באהל רח"ל וז"ל שם: (ח"א ע' 315) "באמת אין לרש"י שום שייכות לנוהג זה כלל. גם זה הוא ליקוט שהכניס ר' שמואל דלוגאטש בהוצאת "אגודת שמואל" תנ"ט, ואיננו בשום ספר נ"כ, שנרפס לפני שנת תנ"ט. עכ"ל שם.

הרב שלום דובער לוי
- ברוקלין נ.י. -

ו. בנוגע להדין שהמברך צריך להשמיע ברכתו לאזנו אבל אם לא השמיע יצא בדיעבד (ר"י בברכות ט"ו) הטי"ז בס"י תרפ"ט פסק דאע"ג דהשמיעה אינה מעכבת בדיעבד אבל לכה"פ צריך הוא להיות ראוי לשמוע אשר על כן חרש המדבר ואינו שומע יהי מעכבת בדיעבד, וכך פסק הפרמ"ג או"ח סי' נ"ה אי"א ח' דבברהמ"ז חרש כזה אינו מוציא אחרים.

והנה שיטת אדמו"ר בדין הנ"ל לכאורה פליג על ט"ז הנ"ל כי הרי כתב בשולחנו הלכות שחיטה סי' א' וז"ל: "חרש המדבר ואיש לא ישחוט מפני שאינו שומע הברכה ואם שחט... שחיטתו כשירה", ובס"ק מ"ה מסביר "דאין הברכה מעכבת בדיעבד... גם אם היתה מעכבת הרי יצא ל"ח בדיעבד אף שלא השמיע לאזניו כמ"ש באו"ח שם" עכ"ל. הרי מובן שאפילו החרש שאינו ראוי לשמוע אפילו הכי נכנס בגדר של המברך ולא השמיע לאזנו. והנה מה שכתב "כמ"ש באו"ח שם" מדובר על או"ח סי' ר"ו,

ובאמת שם אדמוה"ז אינו מחלק למה אינו השמיע לאזנו וכתב בתם "בסעי' ג"י אם לא השמיע יצא ובלבד שיוציא בשפתיו ואין נפקי'ם אם ראוי לשמוע או לאו. (וכן בס"י ס"ב סעי' ג' אינו מחלק).

אבל באותו סעיף, (ס"י ר"ו) ממשיך וכותב "כמו שנתבאר בס"י קפ"ה" ומשם לכאורה יש להעיר ולדקדק בלשונו וז"ל שם: "לא יברך אדם ברהמ"ז בלבו ואם בירך יצא והוא שהוציא בשפתיו אלא שבירך בלחש כ"כ עד שלא השמיע לאזנו". עכ"ל.

ולכאורה למה לו להביא ההסבר למה לא השמיע לאזנו כי "בירך בלחש כ"כ" הרי לפי שיטתו בהלכות שחיטה אפילו לא בירך בלחש אלא שהוא חרש בדיעבד גם כן יצא, ומלשון זה משמע שיוציא בדיעבד כשראוי לשמוע אלא שבירך בלחש אבל בחרש שאינו ראוי לשמוע מעכב בדיעבד וכהט"ז והפרמ"ג הני"ל.

ר.ש. לפידות
- תות"ל 770 -

ז. בשו"ע אדמוה"ז הלכות גזילה וגניבה סעי' ב' כתב בנוגע לאיסור ליטול ממון חבירו להציל את עצמו וז"ל: "... ואפי' לרפואת חולי שאין בו סכנה או להנצל בו מאנס שאנסו ביסורי הגוף שאין בהם סכנה מפני שהוא איסור של תורה ואין מתרפאים שלא במקום סכנה אלא באיסור ד"ס כמ"ש...". עכ"ל.

הנה לכאורה מדברי אדמוה"ז הני"ל "מאנס שאנסו ביסורי הגוף" יש לדקדק שסברי' ל"י, מתי נקרא אחד שאנסו, כשיש יסורי הגוף אבל לא אונס ממון, וכשיטת הרמ"א בחו"מ ס"י שפ"ח סעי' ב' וז"ל: "ולא מקרי אונס אלא הכאות ויסוריך אבל לא אונס ממון". (וכמה אחרונים סוברים שכן משמע מלשון הרמב"ם).

ועיין בש"ך שם ס"ק כ"ב ובאר היטב ס"ק ט"ו המראים מקור לשיטת הרמ"א שכ"כ הבי"י בשם תשובת מ"י אבל הרשב"א בתשובות ועוד ראשונים חולקים עליו, וכנ"ל משמע משו"ע אדה"ז הני"ל כהבי"י.

ולפי זה לכאורה יש להבין מה שכתב אדה"ז בהלכות נזקי ממון סעי' י' וז"ל: "אבל אם אין חשש סכנה לגוף ונפש אלא אונס ממון אינו ראוי להציל ממנו בממון חבירו אפילו ע"ד לשלם כמו שנתבאר בהלכות גזילה". עכ"ל.

ולכאורה (א) למה אדה"ז כותב מילים "אלא אונס ממון" הלא אפילו עם הכאות ויסורי הגוף אינו ראוי.

(ב) לפי מה שלכאורה משמע מהלכות גזילה המובא לעיל אונס ממון לא מקרי אונס? ויהי' נפקי'ם בפשט הדין המובא באותו סעיף י' "אם מסרו חבירו בידו לשמרו וידע בו האנס

ואונסו ליתן לו אינו חייב להציל ממון חבירו" אם אונסו ליתן לו ר"ל אונס ממון או יסוריו והכאות, אבל באונס ממון יהי' חייב להציל ממון חבירו.

הני"ל

ח ס י ד ת

ח. בגליון לט (קפח) אות ה' שאל א.ו. שכרצ"צ כתוב וז"ל: וע"ז נאמר דלית מחשבה תפיסא ב"י ר"ל להכיר מהותו ממש שזה אינו מושג לשום נברא בעולם כדכתיב ופני לא יראו, עכ"ל.

ובהמשך האות כתוב וז"ל: אלא שבהשגת מהות האלקות יהי' תענוג עצום ונפלא לאין קץ ותכלית כי הוא מקור התענוגים, וזוהי מעלת הנביאים שנאמר בהם וירא אליו ה' וכו', ולע"ל יתגלה אלינו, עכ"ל.

ושאל הני"ל איך מתאים ענין זה עם הא דאמר שאינו מושג לשום נברא בעולם, ע"כ לשון קושייתו.

ולכאורה אפשר לומר שמה שכתוב בהמשך האות: וזוהי מעלת הנביאים שנאמר בהם וירא אליו ה' שהנביאים משיגים מהות האלקות זה מצד מעלת הנבואה שלהם שענין הנבואה הוא למעלה מבחינת (סתם) נברא ולמעלה מעולם, ולא מצד זה שהם נבראים שלסתם נברא יתגלה לע"ל כמו שכתוב שם,

ועד"ז ג"כ אפשר לבאר מה שכתוב בלקו"ש חלק ד' עמוד 1178 אבות פי"א וז"ל: וזקנים לנביאים תורה איז טאקע איבער געגעבן געווארן צו דער מענטשלעכער השגה דווקא און לא בשמים היא פונדעסטוועגן ששייט אז די תנאים ואמוראים האבן אפ געפסקנ'ט א דין האבן זיי פריער געזען דעם ענין ווי ער איז למעלה און דערנאך האבן זיי דאס אראפ געטראגן אין זייער שכל פארשטאנן אז אזוי דארף זיין די הלכה גייט דא ניט אן דער כלל פון לא בשמים היא ווייל זייער זען דעם ענין למעלה איז נאר געווען א הקדמה צו דעם פסק דין אין השגת השכל, ע"כ.

ולפי הני"ל אפשר לומר הסיבה שאסור לפסוק עפ"י הנבואה, אלא רק ע"פ השכל (ע"פ פשטות) הוא, שהנבואה הוא למעלה משכל ולמעלה מעולם, ולכן אינו שייך לפסוק ע"י הנבואה שלמעלה מפסק דין שלמטה.

דוד שרגא פאלטער

ש י ח ת

ט. בשיחת ש"פ חקת ז' תמוז (הנחה בלה"ק סעי' י"ג) בנוגע

להטעם המובא במו"נ למילה בשמונה וז"ל: "... שבנ"י מקיימים את המצות של "ברית מילה" ועושים זאת תיכף ומיד כאשר התינוק הוא בן שמונה ימים שאז קיימת האפשרות הראשונה שיוכל לסבול זאת... " ע"כ.

להעיר שטעם כזה מובא גם במ"ר פ' תצא וז"ל: ולמה התינוק נימול לשמונה ימים שנתן הקב"ה רחמים עליו להמתין לו עד שיהא בו כח".

ולכאורה יש לדקדק בטעם זה עם פסק הרמב"ם בהלכות מילה פ"א ה"ה: לקח שפחה לעוברי' או שלקח שפחה על מנת שלא להטבילה לשם עבדות, אף על פי שנוול ברשותו נימול ביום שנוול... " הרי יש תינוק שהאפשרות הראשונה שיוכל לסבול ענין המילה הוא כבר מיום ראשון.

ר.ש. לפידות
- תותי"ל 770 -

י. בהתוועדות שי"פ חוקת ש.ז. ביאר כ"ק אדי"ש בענין שלח אורך ואמיתך שלכאורה למה ביאר רש"י דקאי על משיח ואלהיו הנביא ולא כמו שאר הפרשים, עי"ש בהביאור.

ולכאורה צריך להבין בסדר הדברים שלכאורה אמיתך צריך להיות קודם אורך כיון דאלהיו יבא קודם משיח ויבשר שמשח בא?

ואולי אפשר לתרץ קצת עפ"י מ"ש בספר כרתי ופלתי יו"ד סוף בית הספק (הובא ג"כ בלק"ש ח"ח עמוד 323 הע' 42) שיש שני ענינים, דזכו ולא זכו, אם זכו ויהי' באופן דאחישנה יבא משיח בלי אליהו ואם לא זכו ח"ו ויהי בעתה יהי' עפ"י הסדר אליהו מקודם וא"כ אפ"ל שקודם אנו מתפללים שיהי' באופן של זכו אחישנה ויבא האורך קודם, ואם לא, עכ"פ שלח לנו אמיתך שיבא אליהו הנביא מקודם.

אבל ראה בשו"ע אדה"ז סי' תר"ז סעי' ו' שצריך לבקש הקל הקל תחילה.

שמואל א, גניכיש

יא. בשיחת שי"פ חוקת ש.ז. בהביאור בדברי רש"י כ"א, כ"ג דניק כ"ק אדמו"ר שליט"א שרש"י מדייק בלשונו לומר אם הייתה חשבון מלאה יתושין אין כל ברי' יכולה להיכנס כיון שאם ירצו להכנס ע"י שיעלו מעל החומה יבואו היתושים ויעקצו אותם ובפרט שזה הרבה יתושים (משא"כ בנשים וטף שאינם יכולים להפריע מלעלות על החומה), ולכן רש"י כותב דוקא יתושין ולא דבר אחר.

ולהעיר מפני הבית יהודה על פירוש רש"י וז"ל - על

המילים אילו היתה חשבון מלאה יתושין: ווען אין די שטאט
חשבון וואלטען גווען מענטשן שוואכע וויא די פליגען אין
כל ברי' כו', עכ"ל.

הרב חיים אבני
- ברוקלין נ.י. -

יב. בשיחת ש"פ נשא ש.ז. סכ"ג מביא וז"ל: "דובר כמ"פ
שכאשר עוסקים בענינים דקים, ועד לדקות שבדקות כו', עלולים
לסטות ולבוא למסקנא "פראית". דוגמא לדבר - בעניננו:

כאשר מדברים אודות ענין הצמצום שלא כפשוטו, היינו,
שהקב"ה נמצא בכל מקום ומקום, "מלא כל הארץ כבודו", אפי'
במקום האשפה כו' - יכולים להסיק מכך, שכאשר נמצאים במקום
שאסור להרהר בו דברי תורה [כמבואר בשו"ע או"ח רספ"ה]
שבבית הכסא יהרהר חשבונותיו כו' כדי שלא יבוא להרהר בדברי
תורה, וכמסופר בגמרא (ברכות נח, ב) אודות שמואל שאמר
"נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעאי", ואיתא במדרש
(דב"ר פ"ח, ו) שעסק בענינים אלו בשבתו בבית המים כו',
הנה בדברי תורה אסור להרהר, אבל לחשוב אודות "עצמות ומהות"
- מותר גם במקום זה מכיון ששם נמצא "עצמות ומהות", שהרי
"מלא כל הארץ כבודו", וא"כ, הרי הוא מתייחד במחשבתו עם
"עצמות ומהות"!

סברא כזו היא סברא "פראית", ולא עלתה על דעת אף א!
ובמכ"ש וק"ו: אם אסור לחשוב במקום זה אודות "המחליף פרה
בחמור", אף ששניהם (פרה וחמור) יכולים להמצא במקום זה,
הרי עאכ"כ שאסור לחשוב אודות "עצמות ומהות" ואם במקום
זה אסור להזכיר ולהרהר אודות שמות של הקב"ה, הרי עאכ"כ
שאסור להזכיר ולהרהר במקום זה אודות "עצמות ומהות", "אליו
ולא למידותיו"!... "עכ"ל" (הנחה בלה"ק, בלתי מוגה), ע"ש.

והנה תח"י תשובה מאי"ז הי"ד קשו"ת "משנה שכירי" חלק
ה' (כת"י שעומד בע"ה להופיע בקרו"ב) שכתב (בעמוד צ"ה)
וז"ל: "בהגהת חכמת שלמה סי' פ"ה [סי"ב] קמסתפק אי מותר
להרהר בו יתברך בבית הכסא, וכתב דלכאורה יש ללמוד ק"ו
דאסור להרהר במציאותו ויכלתו ממה דאסור להרהר בד"ת, אך
לפמ"ש המקובלים דתפילין דר"ת מותר לשוח בהן שיחת חולין
מכ דקדושים בגותר ואין דבר טמא נתפס בהן" יו"ל מכ"ש בזה,
והביא רא"י לזה משי"ס עיי"ש. [ו"ולכאורה נראה לי רא"י לזה
מן השי"ס פ"ק דיומא (ז, ב) שהביא שם פלוגתא דר"י ור"ש גבי
ציץ, ואמר שם דטעמי דר"ש דכתיב והי' על מצחן תמיד דמהו
תמיד אילימא תמיד ממש מי לא בעי מינם פורתא מי לא בעי
עייל לכה"כ, אלא לתמיד מרצה הוא דאתי, ור"י ההוא תמיד
הוי שלא יסיח דעתו ממנו וכו', וקשה דהו"ל להקשות לר"ש מה
יעשה בהך קרא שוית' ד' לנגדי תמיד, קשה נמי כן מהו תמיד
מי לא בעי מינם פורתא מי לא בעי עייל לכה"כ, בשלמא לר"י

אתי שפיר דהכוונה שלא יסיח דעתו ממנו אבל לר"ש קשה מה יפרש בזה מהו תמיד ובע"כ מוכח דבמצואותו יתברך מותר להיות מהרהר בו גם בבה"כ, גם לא שייך בו מי לא בעי מינם פורתא ד"ל דכל החלומות הוי מהרהורי דיומא ואם מחשב בו ית' תמיד, גם בלילה הן כן רעיוניו ושייך בל' תמיד וא"ש כנלפענ"ד ודו"ק היטב". עכ"ל החכמת שלמה -

ובאמת מצאתי בנחל אשכול ה' תפלה סל' י"ב אות כ"ח שהביא בשם גדול אחד ג"כ כן וז"ל: [על מ"ש האשכול: "ובכל מקום מותר להרהר בדברי תורה חוץ מכלית המרחץ ובית הכסא":] "שמעתי מגדול אחד בגדולתו של הקב"ה מותר להרהר, וזהו כוונת המשורר בשיר היחוד ליום ג', אף כל טנופת לא תטנפרי עכ"ל. ומצאתי בספר ילקה"ג או"ח בקו"א אות כ"ב שהקשה ע"ז ממנחות מ"ג מדוד שהל' במרחץ ונצטער שהל' ערום מן המצות, ולהנ"ל ה'י יכול לקיים מ"ע דמצואות שי"ת, והניח בצ"ע. אך מצאתי בלבושי מרדכי חנו"ד מהד"ת סל' קע"א שתירץ יפה לקו' זו, דיש אברים דמתקדשים במחשבה לכד, כמו מוח והלב, וישנם אברים דקדושתן תלויין במעשה דוקא, וע"ז אנו מברכין אשר קדשנו במצותינו, ועל אלן אברים נצטער דנד המע"ה עיי"ש -

וכן מצאתי במגיד מישרים פ' בשלח [מהדו"ק אור לט"ו כשבט] שכו' בזה"ל: "ותמיד תיחד כל מחשבותיך ליראתי ותורתי ואפילו בעת עומדך במקום מטונף תהרהר בשפלותך ודלותך ואשר הטבתי לך" עכ"ל, ואם מחשב בהטובות שנתן לו הקב"ה ע"כ הוא מהרהר במצואותו יתברך. עיין אוה"ח הק' בפסוק (דברים ח, י"ח) וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל, דפירש וז"ל: "שצריך לתת לבו על טובתו כי מה' היתה לו, ודבר זה יעירוהו תמיד להכיר בוראו והשגחתו עליו, ותחילת תחבולות יצר האדם הוא להשכיחו דבר זה ודרך זה יכנס לאבדו, ואולי כי לזה סמך מאמר שאחר זה, והל' אם שכוח תשכח את ה' אלקיך, פירוש אם שכוח דבר זה שה' הוא המטיב לך וגו' סופך שתשכח את ה' וסופך ללכת אחרי אלהים אחרים... הא למדת שהזכירה זו גדר גדול לעבודת ה', ומחסרונה יורדנו השטן ממדריגה למדריגה למטה ממנה" עכ"ד הק', הרי דהזכרה מטובות הא-ל יתברך שמו מביא את האדם להכרת בוראו, וכיון דהמגיד אמר להב"י דשרי להרהר במקום מטונף בטובות הא-ל, ע"כ דשרי להרהר ממצואותו יתברך שמו ויתעלה, -

והגאון ר' מאיר אריק צו"ל מדייק מלשון ספר החסידים סל' קנ"ז שכו' וז"ל: "ללמדך שלא יהא אדם במקום הטנופת ויחשב דברי תורה או תפלל או ידבר לחכירו שום דיבור מן הקב"ה". - בדברי תורה כתב מחשבה וגבי הקב"ה כתב דיבור, משמע שהרהור מותר מהקב"ה, וצ"ן לנחל אשכול הנ"ל ודו"ק. - עיין ספר חסידים סל' תקמ"ה. "עכ"ל אא"ז הי"ד (מלבד מ"ש בחצ"ר).

ועי' במקור חסד על טיח סקני"ז הני"ל שמדייק מעצמו באות ז' שם מה שכבר דייק הגאון ר' מאיר אריק הני"ל, והביא ג"כ את הנחל אשכול וחכמת שלמה הני"ל, ועייש שהקשה מעצמו מגמ' דמנחות מג, ב, שכבר קדמו בקו' זו כני"ל, ועייש בסתקמיה שציין לעיל "דמשמע כי לחשוב מהקב"ה מותר".

ועי' בפתחי עולם ומטעמי השלחן (אוי"ח ספ"ה אות ג') שהביא את מ"ש הנחל אשכול: "וזוהו כוונת המשורר בשיר היחוד ליום ג' אף כל טנופת לא תטנפ"י, והקשה ע"ז: "וגם ראייתו אינו מוכרכת, ויותר יש לפרש דקאי על הא דנאמר הלא כה דברי כאש נאום ה', מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה כו' הנאמר בגמרא' עכ"ל - ונראה דלקי"מ, כיון שלא הי' כוונת הנחל האשכול להביא רא'י והוכחה מדברי המשורר בשיר היחוד, אלא להיפך, לאחר שהביא את הדין שמותר להרהר מהקב"ה כו', פירש והמתיק ש"זוהו (נמי) כונת המשורר" וכו'. וז"פ. ויל"ע בכ"ז

הרב ישכר דוד קלויזנר

- נחלת הר חבי"ד -

ג. בשיחת ש"פ נשא ש.ז. ביאר כ"יק אד"ש (הנחה לה"ק סעי' כ"ב) שע"פ שכל קשה כיצד יתכן שהמלך נמצא במקום האשפה, ויתירה מזו, בבית של ע"ז, שזהו המקום הכי נמוך ושפל כו' למטה ממקום האשפה, כמובן... כיצד יתכן שישנו בית של ע"ז שהתורה מצווה שצריכים לשרוף אותו באש, וביחד עם זה נמצא שם הקב"ה (שהרי הצמצום אינו כפשוטו) בכל התוקף, כפי שנמצא בקודש הקדשים!

... וגם כאשר מסבירים שישנו חילוק בין עצם הדבר

לתואר הדבר, היינו, שהענין דע"ז הוא כתואר הדבר, ואילו עצם הדבר הוא עצם מציאות הגשמי שנברא באופן דיש מאין מ"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו כו' - הנה לאחר כל הביאור עדיין אין הדבר מובן כי:

סוכ"ס, קשור עצם הדבר עם התואר שהוא נושא, והוכחה לדבר, שהרי צריכים לאבד את עצם המציאות דע"ז כו'. וא"כ כיצד אפשר להסביר בשכל שבד עם זה שעצם הדבר נושא את התואר דע"ז, נמצא שם הקב"ה בכל התוקף?! ע"כ.

הנה, מובן מהני"ל, דהטעם מדוע קשה להבין הביאור שצמצום אינו כפשוטו, ולומר שיש חילוק בין עצם הדבר לבין תואר הדבר, משום שחזינון שאף עצם הע"ז יש לאבד.

אבל עדיין אינו מובן, מדוע צריכים לומר, שהביאור דיש חילוק בין עצם הדבר ולתואר שהוא נושא, הכוונה בזה, שניהם מתפרשים באופן החומרי ז.א. כשאומרים עצם הכוונה לזה, שהוא ג"כ ענין חומרי, שלכן צריך ויכול לאבדו, אלא

שהוא דבר קטן מאד (ע"ד פירוורים בלי שום תואר מיוחד),

[ויש להביא דוגמא לזה, משיטת ר' יהודה לגבי ביטול חמץ (רפ"ב פסחים) שלא מהני "מפרר וזורה לרוח או מטיל לי"ם" כשיטת חכמים, אלא צריכים שריפה דוקא, משום שלומד הפירוש בתיבת "תשביתו" שצריך לשרוף לא רק את תואר החמץ (ההשתמשות שלו וההנאה שיש לקבל ממנו) אלא אף את עצם מציאות החמץ, מובא בלקו"ש ח"ז פ' בחוקותי (א)].

ולכאורה, הי' אפשר לפרש את החילוק בין עצם ותואר באופן אחר, שלא יהי' מוקשה קושיא הנ"ל (דמכיון שעצם הדבר קשור עם התואר שהוא נושא, וההוכחה לזה, שצריכים לאבד ג"כ את עצם מציאות הע"ז, איך אפשר לומר ששם נמצא הקב"ה).

דהנה, ידוע א' מחוקי הטבע שנתגלה לאחרונה (ובלשון כ"ק אדי"ש בלקו"ש ח"יד ע' 345) - ובמכל שכן מחומר הגשמי אשר חוק הוא בטבע שאינו הולך לאבוד אלא אך ורק משנה צורת החומר או שנהפך חומר לענערגיע, אבל בכל אופן אינו הולך לאיבוד כלל וכלל אפילו מקצת ממנו, ואם כן הוא בחומר עאכו"כ שכן הוא בענינים הרוחניים שאינם תחת מקרי החומרי.

וכנתבאר בלקו"ש ח"יו ע' 47 - "אמאל האט מען געמיינט, אז יעדערער פון די טבע - כוחות איז א כח נפרד בפ"ע, און אז דער חומר פון יעדער מציאות אין וועלט איז צונויפגעשטעלט פון מערער פארשידענע יסודות (עלעמענטן).

אבער וואס מער עס שטייגט די אינוויקלונג פון די חכמות העולם, אלץ מער קומט מען צו דער הכרה אז אט דער ריבוי און פירוד אין באשטאנד פון די יסודות איז נאר אן ענין חיצוני, דער אופן הצירוף פון חלקים, צמצום והתפשטות שלהם וכו', און מ'איז אלץ מער ממעט זייער סכום - ביז צו אנערקענען אז די נקודת המציאות פון וועלט באשטייט פון דער פאראיניקונג פון די צוויי ענינים כמות און איכות (חומר נושא הכח און דער כח) [אחדות הפשוטה איז אין (און מצד) אלקות - און דעריבער באשטייט די מציאות פון נברא, מצד עצמו פון דער התאחדות פון צוויי פרטים - כמות און איכות].

הרי מובן מהנ"ל, כל דבר שקיים בעולם הגשמי עשוי משני ענינים - 1) חומר נושא הכח (2) הכם (ענערגיע) (והחילוק הוא רק בכמה חומר או כח יש לכל דבר).

ועפ"ז, צלח"ב - דהנה הובא לעיל, שר' יהודה ס"ל שביטול חמץ צריך להיות ג"כ בעצם מציאות החמץ ולכן רק שריפה מבני, א"כ מכיון שצריך לשרוף את עצם מציאות החמץ, הרי א"א עפהנ"ל, לקיימו, משום שחלק מהחמץ הוא כח, והחלק שהוא כן נשרף, הרי אין הפירוש שנאבד מהעולם אלא שנהפך לכח (ענערגיע), איכ מהו הביאור בשיטת ר' יהודה? אלא הביאור

בזה הוא פשוט, וקושיא ליחא מעיקרא; דעל עצם מציאות החומר של החמץ מקיים המצוה, כמבואר בלקו"ש ח"ז פ' בחוקותי (א) בסעי' ב' - "ווייל דוקא דורך פארברענען דעם חמץ ווערט נתבטל זיין מציאות (והגם אז אויך נאכן פארברענען בלייבט דערפון איבער אפר - איז אבער אפר א נייע מציאות די פריערדיקע מציאות איז ניטא" (ראה הערה 8) מובן, דמכיון שמציאותו הקודמת איננו יותר, קיים את המצוה לגבי חומר החמץ;

ולגבי כח (ענערגיע) שנמצא בחמץ, הביאור הוא, שמעולם לא נצטוונו לבערו, ע"ד (ולא ממש) משי"כ הרמב"ם בהל' עבודת כוכבים פ"ז ה"י מביא ש"גחלת של עבודת כוכבים אסורה והשלהבת מותרת מפני שאין בה ממש';

ז.א. דבר שאין בה ממש אי"א לאסרו, וכשי"כ שא"א להשבתו, ועפ"ז מובן שהחילוק בין ר' יהודה וחכמים הוא אם מספיק לבטל תואר החומר של החמץ או גם צריך לבטל עצם חומר החמץ, אבל לא מדברים בנוגע לכח שנמצא בו.

עכ"פ, מובן מהנ"ל, דאף אם נאמר שציווי התורה הוא לאבד בית של ע"ז, ולא רק את התואר אלא גם העצם מציאות של זה, אבל הכח (ענערגיע) שנמצא בחומר, הרי על זה (משום שא"א לשורפו), מעולם לא חל איסור, אי"כ הקושיא שהובא לעיל, דאיך אפשר לומר, שהקב"ה נמצא בכל התוקף, בדבר שבנעצם קשור עם תואר שהוא אסור, וגם הוא בעצמו אסור ולכן צריך לאבדו, הרי ה"י אפשר לומר, שנמצא בכח (הענערגיע) שהחומר נושא בו, (משום שבחלק זה לא חל האיסור דע"ז).

אלא, צ"ל, דלפי הנ"ל הקושיא מבית של ע"ז הוא, על חומר של הבית של ע"ז, דאיך אפשר לומר שעצמותו ית' נמצא בכל התוקף בבית של ע"ז, לא רק בכח שלו אלא גם בחומר שלו, מכיון שיש ציווי לאבד את החומר (הרי זהו הוכחה, שאינו נמצא בחומר.

אבל המובא בכ"מ, וכן משמע מלשון השיחה, שלא נמצא כלל וכלל בבית של ע"ז (אפי' לא בכח שבו),

והנה, מצאתי שדין הנ"ל דהרמב"ם, ש"השלהבת מותרת מפני שאין בה ממש', מבואר יותר בשו"ע יו"ד סי' קמ"ב ט"ז ס"ק ג - מותר ליהנות משלהבתה - פ"י כשאין אלא השלהבת לחוד, אבל אם השלהבת קשורה בגחלת פשיטא שאסור לחמם משלהבת טפי מגחלת גרידא... והיתר דשלהבת הוא לפי שאין בה ממש... ע"כ.

הרי מובן מהנ"ל, שאף דבר שאין בו ממש (שלהבת), כל זמן שקשור לחומר אסור, חל עליו ג"כ איסור, ואף שא"א לאבדו, אין בכך כלום, משום די"ל שכל איסורו מתבטא בזה שמייוחד עם חומר הע"ז, ועי"ז שהחומר נשרף (ונהפך לכח), אז

גם ה"יכח"י שבו ניהי' מותר, משום שאינו קשור יותר לחומר אסור. ז.א. דכל הטעם מדוע קוראים ל"יכח"י (ענכרגיע) שנמצא בבית של ע"ז, גייכ ע"ז, הוא רק משום שמיוחד עם חומר זה, וברגע שנתבטל חיבור זה, הרי חוזר להיות מותר.

וכן הוא בנוגע לחמץ בשיטת ר' יהודה הנ"ל, דהפ"י בשיטתו הוא לא כנ"ל, שהאיסור חמץ רק חל על החומר, ועל הכח מעולם לא חל איסור, אלא האיסור חל (על החומר) וג"כ על כח שבו, ואף שאי אפשר לאבד את הכח, אין בכך כלום, כי ברגע שהחומר דחמץ משתנה, ואיסורו הלך, הרי בדרך ממילא ה"יכח"י שבו גיהי' מותר.

עכ"פ, מובן מהנ"ל, שאיסור דע"ז, חל הן על החומר שבו והן על ה"יכח"י שבו, ולכן מובן קושיית כ"ק אדי"ש, דאיך אפשר לומר שעצמותו ית' נמצא בכל תוקפו גם בבית של ע"ז (אף בהכח שבו).

מיכאל לוזניק

- ישיבה גדולה ניו הייווען -

ש ו נ ת

יד. בלקו"ש ח"ד ע' 1314 (נעתק בספר המנהגים - מנהגי חב"ד ע' 98 - ושם: נדפס בתור הקדמה ללקו"ד כרך ראשון. וצ"ל: נדפס בלקו"ש וכו'), וצ"ל: "הטעם שלא קבע כ"ק מו"ח אדמו"ר את יום השלישי בתמוז ליו"ט, ורק את הימים י"ב וי"ג תמוז - יש לומר... עכ"ל.

ולעיר משחת שי"פ קרח ג' תמוז ה'תשי"א, וראה שם סעיף ב.

* * *

רשימת תולדות כ"ק אדמו"ר מהוריל"צ ני"ע נדפסה בהיום יום, סה"מ ת"ש, סה"מ תשי"ג, סה"מ קיץ ה'ש"ת, ספר הזכרונות - אידיש, ועוד.

והנה בכ"מ נרשם ג' תמוז נשלח לעיר מקלטו "קאסטראמא" (וכמוכן משחת שי"פ קרח ג' תמוז תשח"ל נדפסה בלקו"ש שם), ובכ"מ נרשם ד' תמוז.

יוסף יצחק איידעלמאן

- תות"ל 770 -

ה ל ו ם

ס. ט"ז סיון: "כבר החליטו הראשונים כמלאכים זי"ע, אשר רפואת הנפש היא כרפואת הגוף..."

ממכתב כ"ב סיון תרח"ץ, (אג"ק אדמוהרלי"צ ח"ד ס"א א'לא)

י"ט סיון: "בחדש מרחשון תרי"ג קבע הצי"צ, מלבד השיעורים האחרים, שיעור למוד עם אאזמו"ר בכל יום שתי שעות ומחצה - ..."

ממכתב ו' איר תרצ"ט, (שם, ע' תקיד).

כ' סיון: "מפתגמי אאזמו"ר: דער שכל און מדות געבוי פון א חסיד, איז לפני ערך זיין ערשטע יחידות בא זיין..."

ממכתב י"ח תמוז תרצ"ט, (שם, ע' תק"מ).

כ"ה סיון: "דאגה בלב איש ישחנה ואמרז"ל שני פירושים: יסחנה מדעתו, ישחנה לאחרים..."

ממכתב כ"ד ניסן תרח"ץ, (שם, ס"א א'כא).

כ"ח סיון: "הצי"צ בספרו לבנו אאזמו"ר מאורע מחילו, סיים: מיט דעם וואס מען העלפט א אידען אין פרנסה, ..."

ממכתב ח' תמוז תרצ"ט, (שם, ע' תקכ"ג).

ל' סיון: "... מענה רבינו הזקן לאברך עילוי מצוין ובעל כשרון מפורסם כשנכס ליחידות שלו הראשונה - ..."

ממכתב ו' אלול תרצ"ז, (שם, ע' קכ"א).

ב' תמוז: "רבינו הזקן כזתב בסידורו: נכון לומר קודם התפלה הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמו..."

ממכתב ג' טבת, תרח"ץ, (שם, ע' קצ"א).

ו' תמוז: "המצות נמשכות ע"י המקיף שבמצות עצמם. מצות צדקה, עדי"מ, היא מצוה כוללת, אשר כל המצות נקראות בשם..."

ממכתב כ"ט תשרי תרח"ץ, (שם, ע' קמ"ב).

י"ח תמוז: "דער אלטער רבי האט געזאגט אויף ר' משה ווילענקער: משה האט מוחין דגדלות, און אין די צען יאר..."

ממכתב דיום זה תרצ"ט (שם, ע' תקי"מ).

כ"ב תמוז: "אאמו"ר אמר: א חסידישער ווארט מאכט קלאר די קאפ און ריין די הארץ. א חסידישע הנהגה טובה מאכט..."

ממכתב דיום זה תרצ"ז, (שם, ע' פ"ח).

כ"א מנ"א: "ההתעסקות בדרכי החסידות הוא, אשר גם בהלכו בשוק טרוד בעסקיו יחשוב מה הוא יכול לעשות בעד ...". ממכתב דיום זה תרח"ץ (שם, ס"ו א'בז).

כ"ב מנ"א: "אאמו"ר אמר: קודם רחיצת הפה שחרית, אין לברך - מלבד בלמי התעניות - ברכות השחר." ממכתב ו' מנ"א תרצ"ט (שם, ס"ו תתקכ"א).

כ"ג מנ"א: "בחורף תרנ"ב כאשר אאמו"ר למד עמי בספר התניא "ונפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל ממש", ...". ממכתב כ"א מנ"א תרח"ץ (שם, ע' 404),

כ"ד מנ"א: "משיחות אאמו"ר: אין דעם יציאת מצרים פון חסידות, איז פאראן די מצוה פון סיפור יצי'מ בדבור, ...". ממכתב אסחגה"פ תרצ"ט (שם, ע' תפ"ט).

כ"ה מנ"א: "דרכי הרפואה בחולי הגוף בכלל שנים הם: (א) לרפאות את האבר או הכח המקולקל חולה וחלוש. (ב) לחזק...". ממכתב כ"ב סיון תרח"ץ (שם, ס"ו תתקל"ז).

כ"ו אלול: "בני ישראל נקראו ארץ חפץ, שיש להם כמה חפצים יקרים באהבת השלי"ת ויראתו ומדות טובות...". ממכתב ו' אלול תרצ"ז (שם ס"ו תתקל"ז).

כ"ז אלול: הצי"צ מנה שלשה דברים שבזכותם הצליח בשנת תר"ג בפטרבורג באסיפת הרבנים...". ממכתב דיום זה תרצ"ט (שם ע' תקס"א)

כ"ט אלול: "מפתגמי רבינו הזקן: מען האט גאר קיין השגה ניט ווי עס איז טיער בא השלי"ת...". ממכתב ח"י שבט תרח"ץ (שם ס"ו תתקפ"ו).

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ברוקלין נ.י. -

ל ז כ ו ת

התמים יוסף יצחק שיחי'
לרגל הכנסו לעול המצוות
יום ה' י"ב תמוז

תהי' שנת גאולת משיח

שלושים ושלוש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

נרפס ע"י הוריו

הרה"ת ר' מאיר יהודא ישראל חוגתו מרת צפורה שיחי

ה א ר ל י ג

זקניו

הו"ח אי"א ר' מרדכי שיחי' הארליג